

AKROPOLITÁN

AKROPOLITÁN

FILOZOFIE - KULTURA - DOBROVOLNICTVÍ

Elektronický časopis č. 180, květen 2025

Filozofie, kterou navrhujeme, je způsob života dostupný všem, což znamená uplatňování učení velkých mudrců v praxi.

Kultura je uskutečňování lidských hodnot v životě, čímž se stává aktivní, využívá kvality každého člověka a rozšiřuje obzory.

Dobrovolnictví je plodem vůle vložené do služby ostatním. Neexistuje větší bohatství, než je ochota.

BRNO

www.akropolis.cz/brno

HRADEC KRÁLOVÉ

www.akropolis.cz/hradec

LIBEREC

www.akropolis.cz/liberec

OLOMOUČ

www.akropolis.cz/olomouc

OSTRAVA

www.akropolis.cz/ostava

PLZEŇ

www.akropolis.cz/plzen

PRAHA

www.akropolis.cz/praha

ZLÍN

www.akropolis.cz/zlin

Šéfredaktorka

Slavica Kroča

Odpovědná redaktorka

Ivana Hurytová

Redakce a grafická úprava:

Eva Bímová,

Martina Flaitingrová, Ondřej Aksamít,

Jana Aksamítová, Petra Pavlíčková,

Samuel Bíma, Aleš Gabriel

Nová Akropolis se nemusí plně ztotožňovat s obsahem uveřejněných textů, odpovídají za ně výhradně jejich autoři.

Všechna práva vyhrazena.

Tento časopis nebo jakákoli jeho část nesmí být reprodukovány v jakékoli formě bez předchozího písemného svolení vydavatele.

5

V MĚSÍCI KVĚTNU

6

PLATONOVĚ HLEDÁNÍ PRAVDY

8

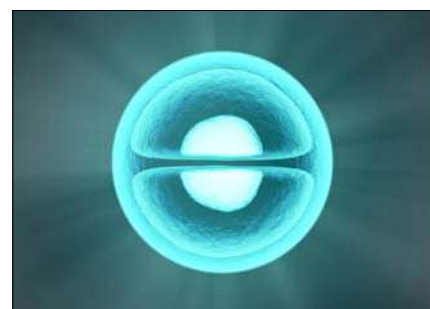
SPRÁVNÁ KOMUNIKACE

13

OVIDIUS PUBLIUS NASO

15

BUŇKY A JEJICH ROZMANITOST

Všichni si pamatujeme svou první učitelku nebo učitele ze základní školy. Ať už v dobrém či špatném, ale pamatujeme si je.

V průběhu života jsme měli mnoho různých učitelů, ať už ve školách, do kterých jsme chodili, nebo mezi lidmi, s nimiž jsme se stýkali, ale ta nebo ten první zůstali v našich vzpomínkách jako někdo, kdo nám pomohl učinit první kroky v boji s malou násobilkou nebo abecedou.

Dnes umíme číst a psát, počítat a mluvit spisovně, umíme sčítat, odečítat, dělit... právě díky těmto lidem, kteří nás vedli za ruku na první procházce vědomostmi.

Chtěla bych však psát o jiné učitelce, která nám umožnila se setkat s nádherným světem moudrosti a otevřela nám dveře ke starodávným textům a poznatkům: o Heleně Petrovně Blavatské. Celý svůj život se řídila mottem „*Neexistuje nic vyššího nad Pravdu*“.

Její život v 19. století byl opravdovým dobrodružstvím, protože opustila svoji aristokratickou rodinu Hahn von Rottenstern, svou babičku princeznu Elenu Pavlovnu Dolgorukou i svého manžela generála Nikifora Vasiljeviče Blavatského, aby zahájila putování za moudrostí studováním v tibetských kláštirech v oblastech Himálaje.

Lodí, vlakem, karavanou a pěšky navštívila Egypt, Turecko, Řecko, Kanadu, Mexiko a Jižní Ameriku, a delší dobu žila v New Yorku, kde roku 1875 založila s plukovníkem Olcottem Teosofickou společnost. Žila v Indii, navštívila Itálii, Belgii a skončila v Londýně, kde dopsala svá nejplodnější díla. Zemřela 8. května 1891, který se dodnes slaví jako *Den bílého lotosu, Den Učitelů a učedníků*.

Zanechala nám rozsáhlé spisy, jako je „*Tajná nauka*“ nebo „*Isis závoje zbavená*“ a mnoho dalších, ale také jistý text pro duši každého, kdo se v průběhu života chce stát lepším a moudřejším člověkem, aby, jak říká prof. Livraga, *až opustí tento svět, ho mohl zanechat lepší, než ho našel, když na něj přišel*. Sepsala pro nás „*Hlas ticha*“.

Tato knížečka, přestože je malinká, v sobě střeží obrovskou moudrost a užitečné rady na učednické cestě, na cestě poznání sebe sama, abychom se stali uvědomělejšími a obohatili společnost, v níž žijeme, vším dobrým, krásným, pravdivým a spravedlivým, co dlí v našem nitru.

Popisuje v ní *Tři síně*, kterými procházíme během života: nevědomost (pomíjivý svět iluze), poučování (množství poznatků, avšak bez syntézy, bez podstaty) a moudrost (podstatu a příčiny). Jsou to tři kroky, které dokážeme podniknout, pokud jsme ovládli naši mysl, vzdálili se našim smyslům, vyhledali společnost velkých knih a moudrých lidí, poslouchali pouze hlasy harmonie a velkoryse pracovali pro to, co je v nás i v ostatních vznešené. Proto *Hlas Ticha* může uslyšet pouze člověk idealista.

Květen je měsíc, kdy se zcela probouzí příroda a my jsme její součástí. Není nic lepšího, než abychom se i my probudili ze zimního spánku a poskytli své Duši možnost, aby rozkvetla jako bílý lotos, s kořeny v zemi a okvětními lístky nasávajícími teplo a světlo slunce.

Vzpomeňme na všechny učitele, kteří nám pomohli se stát moudřejšími a udělali to, co H. P. Blavatská vyjádřila větou: „Zde je kytice vybraných květů; ani jeden nepatří mně, kromě provázku, který je svazuje dohromady.“

Slavica Kroča

O KREATIVITĚ

Podobenství

Ve škole měly děti hodinu kreslení a ten den zrovna kreslily květiny. Chlapeček se pustil do práce, měl chuť si nakreslit květinu s modrým květem a bláznivým pokrouceným fialovým stonkem. Paní učitelka ho zarazila, že musí počkat na výklad, a vysvětlila, že dnes se kreslí květina s červeným květem a zeleným rovným stonkem. Chlapeček rostlinu nakreslil podle zadání. A tak to bylo každou hodinu. Postupně si zvykl nepouštět se nadšeně do práce a poslušně čekat, až dostane přesné zadání.

Po nějaké době do třídy nastoupila nová paní učitelka, která měla k výuce jiný přístup. Začala hodina výtvarné výchovy a chlapeček seděl a čekal na konkrétní pokyny co kreslit jako obvykle. Nová paní učitelka se ho zeptala, na co čeká? Chlapeček vysvětlil, že čeká na zadání, aby věděl, co má kreslit. Paní učitelka mu řekla, že se dnes kreslí květiny a jediný pokyn je, ať nakreslí takovou, na kterou má chuť a která by se mu líbila. Chlapeček si sedl, chvíli přemýšlel, a pak nakreslil květinu s červeným květem a zeleným rovným stonkem. □

V MĚSÍCI KVĚTNU

Delia Steinberg Guzmán

Je zajímavé a povzbuzující zjistit, jak se navzdory drobným povrchním rozdílům všechny náboženské víry, všechny způsoby života založené na duchovních principech, všechny tradice tisíciletých národů shodují v těch dnech nebo měsících roku, které si uchovávají nějaký zvláštní význam.

Květen je pro národy Východu i Západu měsícem květů. Některé nejstarší tradice, jako je indická, čínská a japonská, se zmiňují o bílém lotosu, květině par excellence, která symbolicky poukazuje na člověka s jeho kořeny v zemi, na jeho růst skrze vodu, na jeho rozpínání ve vzduchu a rozkvet pod vlivem ohně slunce. A pokud se tento bílý lotos obecně spojuje s památkou na Siddhárthu Gautamu, Buddhu, je to proto, že právě Buddha znamená „Osvícený“, lidský květ otevřený božskému světlu.

Západ udržuje stejné tradice a nezřídka se setkáme s celými městy vyzdobenými magickou podobou Květu. Jaro je v tomto případě spojencem duchovního rozkvetu, který byl vždy spatřován v pohybu hvězd. A pokud je měsíc květen zasvěcen Panně Marii, je to totéž, jako si připomenout pramen života, Matku par excellence, tu, která mezi lidmi šíří světlo, vůni a barvy.

Shoda spočívá v úctě k životu a jeho symbolu: květu. Musíme však pamatovat na to, že život dává pouze ten, kdo život má, a že rozkvétá a žije pouze ten, kdo se tomuto proudu energie otevře. Život nemůžeme hledat mezi pomíjivými prvky, neboť v nich naopak spočívá konec života. Kořen Života je v tom, co je věčné, v tom, co přesahuje lidské síly, avšak zároveň utváří cíl, jehož je třeba dosáhnout.

Člověk-květina, člověk-probuzený není rostlinou v prostém slova smyslu, nýbrž je lidskou bytostí, která si osvojila neměnnou a vytrvalou sílu květu, jenž se bez zbytečných úvah a rozprav čistě otevírá slunci, vždy rok co rok následuje stejné zákony, a přesto si stále zachovává nový odstín originality.

Květ, Jaro, Slunce, celá Příroda, Matka, Život, to jsou učitelé věčnosti. Vytrvalost a růst, opakování a změna v nepřetržité a harmonické hře, která je rytmem celého Univerza. ▣

PLATONOVO HLEDÁNÍ PRAVDY

Jeden z nejznámějších filozofů, Platon, svůj život zasvětil Pravdě. Měl obrovskou touhu prokázat nejen to, že Pravda není iluze, ale také to, že je důležitá a lze k ní nalézt cestu. Narodil se roku 427 př. n. l. V té době v Athénách vrcholilo období relativizace pravdy a poznání, a spíše než o ni šlo o prosazení názoru, který jednotlivcům či skupinám přinášel okamžitý prospěch. Toto se negativně projevovalo ve společnosti, která postupně upadala, ztrácela soudržnost, rostly v ní vnitřní rozpory a vzrůstalo násilí. V průběhu předcházející doby upadalo a lidovělo náboženství, a božstva tak byla stále méně zdrojem přirozeného zákona a inspirací morálky a hodnot. Filozofie, která byla odpovědí na tento úpadek, však při špatné interpretaci některých myšlenek přinášela další zmatek. Například známá Herakleitova myšlenka *nevstoupíš dvakrát do stejné řeky* byla spolu s jinými použita jako argument, že poznání je nemožné, neboť nelze poznat to, co se neustále mění. Situace vygradovala natolik, že učitelé řečnictví hledali takové způsoby argumentace, kterými dokázali prokázat či vyvrátit cokoli a přesvědčit kohokoliv o čemkoliv. Čím byli v této disciplíně schopnější, tím více tito takzvaní sofisté získávali žáků z bohatých a mocných rodin, protože ona dovednost měla těmto mládencům posloužit v jejich politické kariéře či při obchodování.

Prvním filozofem, jenž se stavěl proti těmto tendencím, byl Sokrates, který svou metodou dotazování nutil spoluobčany přemýšlet a nacházet pravdu ve svém vlastním nitru, i když byla opakem jejich původního názoru. Sokrates se stal Platonovým učitelem a jeho celoživotním vzorem tak velkým, že nejlepší myšlenky Platon vždy ve svých dílech vkládal do jeho úst. Snaha vrátit Pravdu do světa svých spoluobčanů Platona poháněla celý život a přivedla ho k jeho nádhernému filozofickému dílu, které skrze staletí ovlivňuje západní kulturu až do dnešních časů.

Platon tedy ve světě, kde vládla antilogika a relativizace pravdy, kdy rétor všemi prostředky přesvědčuje o své pravdě, a ještě hůře eristika, kdy má pravdu ten, kdo si ji vyhádá, přichází s dialektikou, hledáním skutečné Pravdy. Nepopírá, že vše se mění, a proto je těžké věci v tomto světě objektivně poznat. Aby poznání bylo možné, musí existovat to, co se nemění, a tak přichází k poznání existence takového světa, světa obecnin (noéta, protože jsou absolutní, věčné a Jsoucí), světa Idejí, které nejsou součástí světa, avšak účastní se jej a jsou vnímatelné smysly. Jsou tím, co vnímáme jako dobré, krásné či spravedlivé ve věcech kolem sebe jako odraz idejí nejvyšších, tvořících podstatu všeho. Tyto

nejvyšší Ideje mají pod sebou celou hierarchii idejí nižších, lišících se podle obsahu, avšak vždy v sobě nesoucích odraz těch, které jsou nad nimi. Toto množství jsoucích idejí se tak účastní v našem světě jako vzory, jež umožňují jeho rozmanitost, přičemž jedna věc se může účastnit na množství idejí, avšak jako napodobenina své vzory obvykle neodráží dokonale. Toto Platon obrazně popisuje ve svém Mýtu o jeskyni, která se nachází právě mezi tím, co jest, a tím, co není. Světlo zde zastupuje nejvyšší Jsoucnost, Ideje, které září a vrhají stíny v našem světě, a zároveň zde popisuje stav poznání, v němž se nacházíme, a také co je možné a nutné udělat, abychom se přiblížili skutečnému poznání – Pravdě.

Člověk má dle Platona smrtelné tělo patřící do tohoto nestálého světa, ale také Nous, patřící do světa idejí, část, na kterou nepůsobí čas a změny. Mezi nimi se nachází psýché, duše, kterou také můžeme rozdělit do tří částí. Nejnižší je žádostivá, která tíhne k tělu a jeho instinktům a touhám. Střední část nazývá vznětlivou, protože je ovládána emocemi a vášněmi, které ji činí nestabilní a proměnlivou, a způsobuje v našem životě zmatek, pokud ji necháme vládnout našemu myšlení a citění. Nejvyšší částí je ta rozumová, která nám umožňuje nejen získat vládu nad nižšími částmi duše, ale také přiblížovat se, a nakonec i navázat vědomý kontakt s Nous a světem idejí. Člověk by se tedy měl celý život snažit přiblížit se skutečnému poznání sebe sama i světa. Mínění, které máme nyní, je pouhým stínem Pravdy a je možné je měnit a prohlubovat. Mínění je špatné tehdy, pokud se s ním spokojíme. Ale stane se nástrojem poznání, pokud si uvědomíme jeho nedokonalost a snažíme se jej rozvíjet, prohlubovat a posouvat. Tímto způsobem je možné budovat ctnosti duše: statečnost, uměřenost, spravedlnost a rozvahu (moudrost), a stávat se tak stále lepšími lidmi, kteří mohou svět přetvářet k lepšímu, protože umožní idejím, aby se v této oblasti stínů lépe projevíly.

Pokud se podíváme okolo sebe, uvidíme okolnosti podobné době, ve které žil Platon. Pravda se prosazuje falešnými argumenty a křikem, o hodnotách se mluví, ale jejich obsah bývá často pokřivený nebo vyprázdněný. Potřebujeme obnovit význam Pravdy a Poznání stejně, jako to Řekové potřebovali před čtyřicetými stoletími. Inspirujme se Platonem, učme se z jeho myšlenek a filozofie, a určitě se nám podaří zlepšit alespoň sebe a kousek světa ve svém okolí. □

Z použité literatury:

František Novotný: O Platonovi, díl 3

Platon: Ústava

Platon: Faidros

Platon: Faidon

Platon: Parmenides

SPRÁVNÁ KOMUNIKACE

Jana Aksamítová

Komunikace je schopnost přenášet si navzájem informace, myšlenky a city, své sny i niterné stavy duše. Je to důležitý nástroj, který lidem umožňuje sdílet mnoho krásných, ale někdy i ne příliš dobrých věcí. Správná komunikace není vždy snadná, protože se objevuje mnoho překážek, které přicházejí jak z našeho vlastního nitra, tak z našeho okolí. A to vyvolává různá nedorozumění.

Jedna z častých příčin špatné komunikace je příliš *subjektivní pohled*. Je to stav vědomí ponořený do egoistických tužeb, do vlastního egocentrismu, kdy člověk vše posuzuje skrze nižší emoce, vlastní názory a představy. V tu chvíli se nedokáže povznést nad malichernosti, každý protiargument chápe jako útok, za vším vidí zlý úmysl ostatních, touží být středem pozornosti, je vztahovačný a nemá žádný zájem o ostatní.

Druhou častou příčinou jsou *předsudky o ostatních lidech*, o tom, jací jsou, co chtějí, jaké jsou jejich motivace. Mnohokrát vycházejí z celospolečenských postojů, z výchovy, přejímáme je od ostatních lidí z našeho okolí, aniž bychom hledali pravdu nebo aniž bychom druhého člověka poznali do hloubky.

Další častou příčinou problémů v komunikaci je *překrucování významu slov* a jejich používání k manipulaci s ostatními. Toto zahrnuje všechny fámy, nepodložené kritiky, pomluvy. Vyřčené slovo má velikou moc, a stejně jako může někoho posílit, dodat mu radost, sílu a odvahu, tak, pokud je vyřčené se špatným úmyslem, může člověku ublížit, vyčerpat ho, ponížit a doslova zničit.

Mezi příčiny špatné komunikace musíme zahrnout také *strach*. Ten nás paralyzuje, zastavuje naše činy, vede nás k odkládání jednání a k neřešení problémů. V komunikaci způsobuje, že informace nesdělujeme jasně a přímo, zamlžujeme je, zlehčujeme, předáváme jich jen část. Tím adresát samozřejmě nemůže dostat pravdivou informaci, a opět je to příčinou velkých nedorozumění.

Jak pěstovat správnou komunikaci?

Když dokážeme povznést vědomí, dostáváme se do vyšších, vznešenějších úrovní sebe sama, kde se ukrývá naše dobrá vůle a archetypální ideje, jež pak dokážeme snáze do svých slov vkládat. Jsme blíže pravdě, kráse, dobru i spravedlnosti, a díky tomu jsou i naše projevy pravdivější, lepší, krásnější a spravedlivější. Tento pohled z výšin je objektivnější, méně ovlivněný subjektivními emocemi a sobeckými

postoji. Dokážeme tak snadněji vidět překážky v komunikaci, emoce, které nám brání v tom, abychom byli laskaví, přátelští, ohleduplní, abychom měli pro ostatní porozumění.

Také tím, jak poznáváme sebe sama, jsme mnohem více schopni poznat i ostatní a dokážeme jim lépe porozumět. Objevováním svých slabostí a nedostatků snáze porozumíme slabostem a nedostatkům ostatních. Pronikáme do hloubky sebe sama, věci i událostí, odhalujeme příčiny a souvislosti, to dobré a trvalé v sobě, a díky tomu dokážeme nalézt to dobré i v ostatních. Navzdory tomu, jaké představy o nich máme.

Během každodenního života se na komunikačních trasách hromadí mnoho překážek. Jsou to emoce, které zažijeme a na které nemůžeme zapomenout. Křivdy, které nás stále bolí. Hádky a konflikty. To všechno brání volnému a neznečišťujícímu průchodu dalších citů a myšlenek. Jak tyto překážky odstraňovat a cestu pročišťovat a uvolňovat?

Plnit tyto trasy obsahem založeným na trvalých hodnotách Dobra, Krásy, Pravdy a Spravedlnosti. Pak se přirozeně stávají přímějšími a kratšími, přestanou se neustále točit v mnoha zákrutách, ve kterých snadno uvázne nějaká překážka. Stávají se prostornějšími, a i když se objeví nějaká negativní emoce, snáze ji objevíme či překonáme.

Umět mluvit, abychom byli schopni vyjádřit to, co si neseme uvnitř. Abychom dokázali přenést nadšení, dobrotu, lásku k ostatním bez znečišťujících emocí. Beze strachu, beze studu, bez touhy po lásce, bez pýchy a sebechvály.

Umět cítit a myslet. Vědět, co cítíme a co si myslíme. Ale objektivně, opravdově. Nežít ve fantaziích a falešných představách o sobě ani o ostatních. Naopak vědět, co je důležité a co není důležité; co je trvalé a co pomíjivé, co je správné a co není správné, co skutečně chceme a co nechceme.

Rozvojem ušlechtilosti a nesobeckosti. Tím, že myslíme více na ostatní než na sebe, chceme porozumět, prominout, odpustit a zapomenout na nepříjemné emocionální projevy ostatních, které koneckonců jsou jen velmi pomíjivým projevem. Stejně jako naše nepříjemné projevy jsou jen pomíjivým projevem našeho nižšího já, musíme tedy umět odpustit i sobě. A to všechno má velkou očišťující schopnost.

Ověřovat si, zda ostatní pochopili to, co jsme chtěli vyjádřit. Kromě mnoha překážek, které se mezi námi vytvářejí, je také nezbytné si být vědomi, že každý z nás je odlišný a každý jinak různé věci chápeme. My někdy automaticky předpokládáme, že všichni uvažují jako my. Ale to je velký omyl. Proto je ověřování vzájemného pochopení nezbytné a velmi přínosné pro všechny a dokážeme tak napravit mnoho chyb v komunikaci.

Správná komunikace je výstižná

To znamená, že je *přesná*. Hledá přesná slova, aby vyjádřila skutečné ideje co nejlépe. Znamená to trefit se do černého. Být přesní nejen ve slovech, ale i v gestech, pohybech, intonaci a také v čase a prostoru, v nichž se mluví. Vybrat tedy ten správný čas a správný prostor. Ve špatně zvolené době či na špatném místě je větší pravděpodobnost, že to, co říkáme, bude nepochopeno nebo špatně pochopeno. Dalším aspektem výstižné komunikace je být *struční*, což znamená umět využít energii co nejlepším způsobem. Říct to, co je třeba, jednoduše, krátce, ale s plným obsahem. Řeč nemusí být násilně krácena, každé vysvětlení potřebuje nějaký časoprostor. Stručnost zajistí, aby byla lépe pochopena. Být *věcní* znamená vložit do svých slov život. Předkládat slova, která mají hodnotu a sílu, neupadnout do mluvení bez obsahu. Taková slova jsou opravdu živá a probouzejí život v ostatních. Mají hloubku a sílu našich citů. A v poslední řadě to znamená být *jasní*, tedy vložit do všech svých slov světlo neboli vědomí.

Správná komunikace je zdvořilá

Zahrnuje všechny prvky zdvořilosti, protože přirozeně vychází z vyšších úrovní člověka. A přirozeně vede k soužití a svornosti.

Při rozhovoru necháváme mluvit ostatní, nestrháváme pozornost na sebe. Nevracíme se opakovaně k tématům, která zajímají jen nás.

Používáme sebeovládání tak, abychom se nenechali strhnout emocemi při nějakých bouřlivějších diskusích. Při nich můžeme zpomalit své pohyby a zpevnit pohled jako známku svého sebeovládání. Pokud nesouhlasíme s tématem rozhovoru, zaujmeme laskavý, ale pevný postoj, kterým uchráníme svá vlastní stanoviska.

Mluvíme co nejsrozumitelněji, nepoužíváme zbytečně cizí slova, kterým ostatní nemusí rozumět. Nemluvíme cizím jazykem, když je přítomen někdo, kdo nám nerozumí.

Když telefonujeme, je nutné se zeptat, zda na nás má volaná osoba čas. Netelefonujeme příliš hlasitě, abychom nerušili ty, kteří jsou kolem nás.

Náš písemný projev v mailech a zprávách kopíruje mluvenou řeč. Měl by být také krásný a dobrý, ale i výstižný, aby adresát dostal všechny potřebné informace a mohl naši zprávu dobře pochopit. Je projevem zdvořilosti odpovědět, podepsat se, reagovat, stejně jako reagujeme při mluvené komunikaci.

Správná komunikace dokáže zmírnit rozpory a sjednocuje

Pokud se nám povede při diplomatické komunikaci pozvednout vědomí nad „jenom já a moje zájmy“ a vnímat i ty druhé, dokážeme nejen komunikovat, ale také řešit problematické situace. Je snadné v takovém stavu ostatní vést, poučit či upozornit na nějakou chybu, protože to děláme s dobrou vůlí a láskou, kterou dotyčný vycítí, a snadno všechno pochopí, výtku přijme a napraví chybu. Vyšší stav vědomí zabrání prudkým emocím, které by mohly zranit city. Naopak někdy stačí malý náznak, pohled, gesto, abychom se vzájemně pochopili, a všechny projevy nižších emocí v podobě ješitnosti, urážlivosti a hněvu jsou nám vzdálené.

Správná komunikace vytváří pevná a trvalá spojení mezi lidmi založená na tom, co je jim společné, co je dobré, krásné, pravdivé a spravedlivé. Vede lidi ke svornosti, jež jim umožňuje překonat vzájemné rozdíly, kterých je hodně. Každý člověk je jiný, a přesto je možné najít společné prvky, které nás dokáží sjednotit, protože v jednotě budeme silnější a společně dokážeme snáze překonat životní překážky. □

Z použité literatury:

D. S. Guzmán: Co děláme srdcem a myslí

D. S. Guzmán: Lépe poznat sebe sama

D. S. Guzmán: Filozofie pro život

Pavel Hartl: Psychologický slovník (Praha, 1993)

Jaro Křivohlavý: Povídej, naslouchám (Praha, 1993)

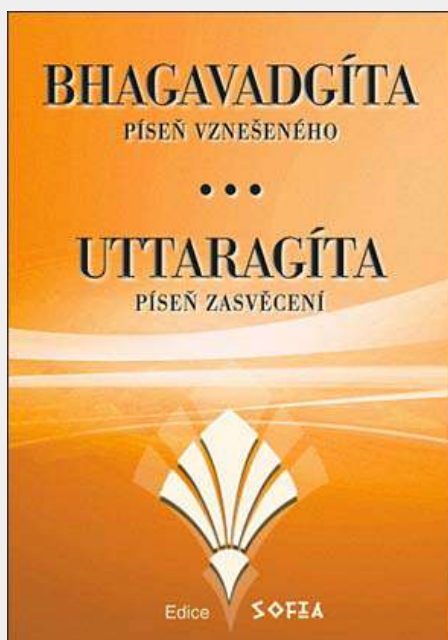
BHAGAVADGÍTA, PÍSEŇ VZNEŠENÉHO

Předmluva

Žádné z neocenitelných poučení, která můžeme nalézt ve velkém indickém eposu Mahábhárata, není tak mimořádné a vzácné jako tato „Píseň Vznešeného“. Kolik znepokojených srdcí utišila a posílila od dob, kdy na bitevním poli splynula z božských rtů Šrí Kršny, kolik zmožených duší dovedla k Němu! Jejím posláním je pozvednout hledajícího z nižších úrovní sebezapírání a odříkání se předmětů tužeb do vznešenějších úrovní, kde jsou touhy mrtvé, a kde jogín prodlévá v tiché a nepřetržité kontemplaci, zatímco jeho tělo a jeho duše aktivně vykonávají povinnosti, které mu v životě připadly. Že duchovní člověk nemusí být poustevníkem odloučeným od světa, že spojení s božským Živodem lze dosáhnout a udržovat uprostřed záležitostí tohoto světa, že překážky bránící tomuto spojení neleží někde mimo nás, ale v nás samotných – to je ústřední ponaučení Bhagavadgíty.

Je to posvátná kniha Jógy. Jóga je doslova „spojení“, to znamená soulad s božským Zákonem, sjednocení s božským Živodem skrze ovládnutí všech sil směřujících navenek. Podmínkou je zde získání rovnováhy, aby „já“ spojené s „Já“ nebylo zasaženo potěšením či bolestí, touhou či odporem, nebo dalším z „párů protikladů“, mezi nimiž se nezkušená „já“ pohupují sem a tam. Umírněnost je tedy klíčovou myšlenkou Gíty, stejně jako uvádění všech složek člověka do souladu, dokud tyto nezní v dokonalém sladění s „Jedním“, s dokonalým „Já“. Toto je cíl, jaký si má před sebe postavit učedník. Musí se naučit, aby nebyl přitahován k přitažlivému ani odpuzován od odpudivého, ale musí vidět obojí

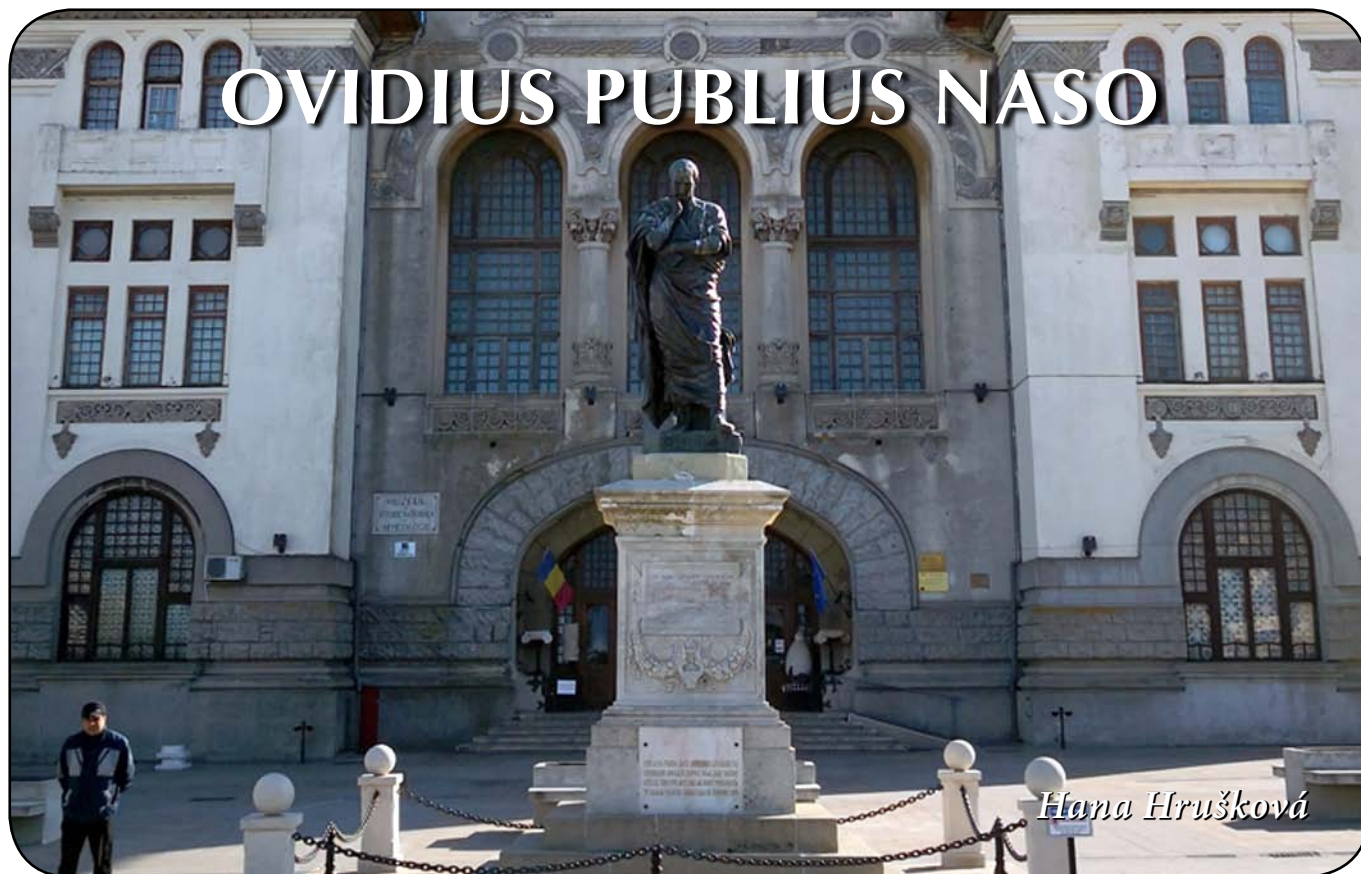
jako projev jednoho Boha. Takto mu poslouží jako příklady k poučení, nikoli jako pouta jeho otroctví. Uprostřed věry musí setrvávat v Pánu Klidu a v plném rozsahu plnit své povinnosti ne proto, že by očekával odměnu za své činy, ale protože je vnímá jako svůj úkol. Jeho srdce je oltář, láska k jeho Bohu je oheň na něm planoucí; všechny jeho činy, fyzické i mentální, jsou obětmi nabídnutými na oltáři. A pokud byly jednou obětovány, dále se jimi nijak nezabývá.

Poučení, snad aby vyznělo působivěji, bylo podáno na bitevním poli. Ardžuna, princ-válečník, má hájit postavení svého bratra, zničit uchvátitele, jenž utiskoval zemi. Jeho povinností jako prince a válečníka bylo bojovat za osvobození svého národa a obnovit pořádek a mír. Aby měl zápas těžší, milovaní druzi a přátelé stáli na obou stranách, což svíralo jeho srdce v osobních mukách a přinášelo mu vedle fyzického zápasu i střet povinností. Měl zabíjet ty, jimž byl povinován láskou a oddaností, a pošlapat příbuzenské vazby? Zpřetrhat rodinná pouta je hřích, pone-

chat lid v krutém područí je hřích, kde nalézt správnou cestu? Spravedlnost musí být naplněna, jinak budou zneváženy zákony – ale jak zabíjet a přitom nehřešit? Odpověď je hlavním sdělením knihy: Zbav se osobních zájmů v celé záležitosti, konej povinnost, jakou ti ukládá životní postavení, uvědom si, že Íšvara, Pán a Zákon v jednom, je ten, kdo koná, kdo uskutečňuje velkolepou evoluci, jíž završuje dokonalé štěstí a mír. Bud' s Ním sjednocen skrze oddanost, a potom konej povinnost jako povinnost, bojuj bez vášně či touhy, bez hněvu či nenávisti. Takové jednání nevytváří žádná pouta, Jóga je dosažena a duše je volná.

V našich sídlech nebo na www.vecnakrasa.cz

Ovidius Publius Naso, slavný římský básník doby Augustovy, se narodil 21. března roku 43 př. n. l. v Sulmoně v dnešní oblasti Abruzzo a zemřel v srpnu roku 17 nebo 18 n. l. v Tomidě (dnešní Konstanca) na pobřeží Černého moře v Rumunsku.

Pocházel ze zámožné rodiny, neboť jeho otec patřil ke starému jezdeckému rodu. Poslal syna na studia do Říma a chtěl, aby se stal úředníkem. Jeho učiteli byli tehdejší významní rétoři Porcius Latro a Arellius Fuscus. Ovidius ale více miloval básně. Básnický talent se u něho projevil již v dětství. Otec se domníval, že při studiích dá přednost řečnictví a právům, jak bylo zapotřebí pro úřednické povolání. Při praktických cvičeních žáci přednášeli o konkrétních tématech nebo rozebírali právní případy. Jednou se při těchto cvičeních stalo, že Ovidia poslouchal i známý rétor Lucius Annaeus Seneca, jehož zaujalo jeho vystupování a řečnický výraz, který přirovnal k básni v próze. Tím odhalil jeho básnické sklony.

Aby bylo vzdělání jeho úplné, podnikl Ovidius společně se svým bratrem cestu do Řecka, do Athén. Po návratu splnil otcovo přání a zastával některé nižší úřednické posty. Ale k úřednické dráze neměl kladný vztah ani fyzické předpoklady a její konec uspíšila tragická událost, smrt bratra, s nímž si byli velmi blízcí a jeho ztráta způsobila, že se Ovidius začal naplno věnovat básnické tvorbě.

Prvním Ovidiovým uveřejněným dílem byla tragédie *Médea* a několik milostných básní, kterými si získal přízeň a oblibu posluchačů. Stával se slavnějším a slavnějším a publikoval další básně s tematikou lásky, *Amores*. Fortuna mu přála i v osobním životě. Po dvou neúspěšných manželstvích se jeho manželkou stala Fabia z rodiny císaře Augusta.

V roce 2 n. l. pracoval na svém největším a nejznámějším díle, nazvaném *Metamorphoses (Proměny)*. Básně zpracovávají slavné mytologické příběhy, v nichž se opakuje obvyklý antický motiv proměny (člověka v rostlinu, ve zvíře apod.). Setkáváme se tu s bájemi řeckými, staroitalskými a římskými, jež jsou seřazeny chronologicky. Básník líčí mýty od počátku světa a ukončuje výklad Caesarovou proměnou ve vlasatici. V díle k sobě také přiřadil báje ze stejného místa, např. athénské, krétské, thébské a jiné, nebo též spojoval mýty, oslavující vynikající hrdiny, jako byli např. Theseus, Perseus, Herkules. Čerpal z pramenů řeckých i římských.

Velmi zajímavým dílem je také *Fasti (Kalendář)* o šesti knihách. Jedná se o sbírku elegií podávajících výklad římského kalendáře. Pojednávají o římských svátcích a slavnostech, o jejich původu, o souvisejících náboženských obřadech. Probírají se tu jednotlivé dny každého měsíce, zaznamenávají se u nich důležitější úkazy na nebi, označují se svátky a vypravují pověsti, které se svátky souvisejí. Dílo bohužel zůstalo nedokončeno, básník napsal pouze prvních šest měsíců roku.

V jeho životě došlo k několika zásadním událostem, které měly vliv na jeho další tvorbu. První událostí byl skon rodičů, což bylo pro básníka velmi bolestné. Další smutnou událostí, kterou těžce nesl, byla smrt jeho velkého příznivce Messaly Corvina roku 8 n. l. V den jeho pohřbu přednesl Ovidius smuteční píseň. Nejtragičtější událostí byl zasažen téhož roku, kdy mu císař nařídil opustit Řím a odcestovat do Tomidy, malého přístavu na břehu Černého moře. Není zcela jasné, co císaře vedlo k takovému jednání, z některých Ovidiových básní však lze soudit, že se podle císaře svými básněmi o lásce provinil proti mravnosti. S vyhnanstvím se nikdy nesmířil, opakovaně žádal prostřednictvím svých básní Augusta o prominutí trestu. Velmi těžce nesl život v nehostinné zemi, kam se dostal po téměř půlroční strastiplné cestě. Básník, zvyklý na blahobytný život v kulturním a společenském Římě, se náhle ocitl ve městě, které bylo neustále vystavováno velkým teplotním výkyvům a prudkým deštům a také nájezdům kočovných kmenů. S jeho obyvateli si zpočátku neporozuměl, především pro rozdílný styl života.

V Tomidě vznikla básnická sbírka *Žalozpěvy*. Vyjadřuje Ovidiovy pocity při cestě do Tomidy a je jakousi zveřejněnou básnickovou obhajobou. Stejně myšlenky jsou obsaženy i v *Listech z Pontu*. Jsou to dopisy určené přátelům a manželce.

Když roku 14 zemřel císař Augustus a vlády se ujal Tiberius, obracel se Ovidius s žádostmi o možnost návratu i na něj. Avšak ani Tiberius stárnoucímu a nemocnému básníkovi nevyhověl. Ovidius byl nucen zůstat v Tomidě až do své smrti v roce 18 n. l. Navzdory vyhnanství zůstal Ovidius básnický činný a nikdy nepřestal tvořit.

Svými básněmi si získal mnoho čtenářů a příznivců i poté, co byly z Augustova rozkazu odebrány ze státních knihoven. Byl oblíben nejen v Římě a Itálii, nýbrž ve všech částech rozsáhlé Římské říše. Jeho *Amores* byly zpívány v divadle, jeho verše psali lidé na zdi, jak se dochovalo například v Pompejích. Ovidiovy básně se těšily stále velké oblibě. I ve středověku byl velmi čteným autorem, a to i přesto, že pro pochopení jeho básní je zapotřebí znát řeckou mytologii. Jeho básně se staly inspirací mnohým slavným umělcům, básníkům, spisovatelům a výtvarníkům až do dnešní doby. □

Ovidius mezi Skythy, Eugène Delacroix

BUŇKY A JEJICH ROZMANITOST

Lucie Šrámková

Všichni rádi obdivujeme rozmanitost přírody a organismů, které v ní žijí. Neuvěřitelné formy a specializace v živočišné a rostlinné říši nás nepřestávají fascinovat. Podobnou pestrost forem můžeme najít i na mikroskopické úrovni buněk a z nich vznikajících tkání. Přes tuto různorodost zachovávají všechny buňky trojí uspořádání, které následuje kosmické zákony: uvnitř buňky se vždy nachází jádro a kolem jádra cytoplazma ohraničená membránou. Pouze výjimečně se vyzrálé specializované buňky jádra zbavují (např. červené krvinky), aby mohly dokonale plnit svou funkci, ale schopnost rozmnožovat se mají pak jen jejich nezralé formy.

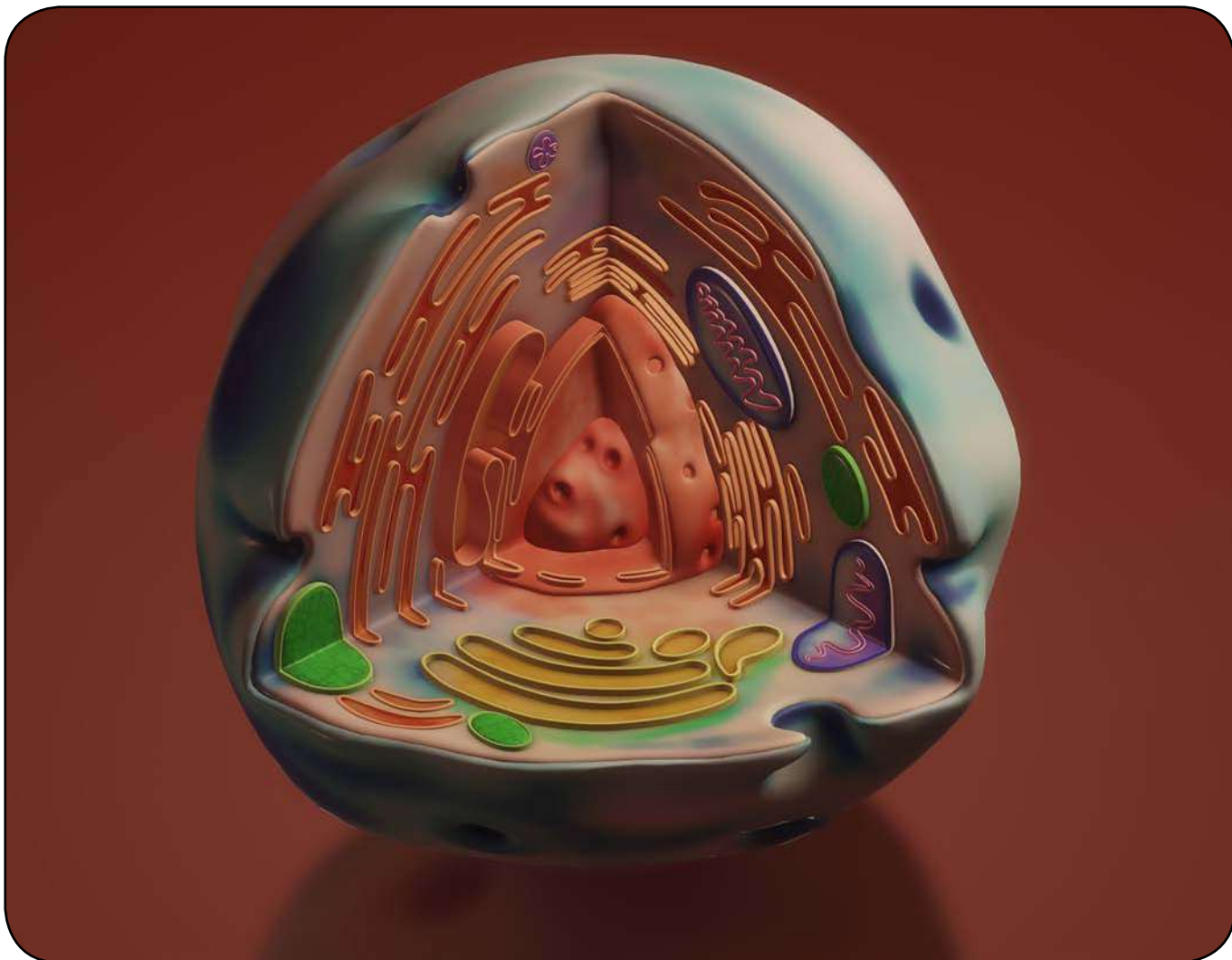
Než se dostaneme k jednotlivým buněčným typům, je třeba objasnit, jak všechny tyto různorodé populace buněk vznikají a vyvíjejí se. Představme si okamžik spojení spermie a vajíčka a vznik zygoty (oplozeného vajíčka), kdy každá z těchto buněk přinese polovinu genetické informace a dohromady vytvoří celek. Toto oplozené vajíčko má neuvěřitelnou schopnost stvořit všechny typy buněk, je takzvaně totipotentní. Následně dojde k rychlému dělení a buňky, které vznikají, se už začínají specializovat do různých typů. Tedy, přestože je genetická informace uvnitř každé buňky totožná, vypnutím nebo zapnutím různé kombinace genů se z buňky stane např. pevná buňka zubu nebo smršťující se buňka svalu. Existuje řada faktorů vnitřních i vnějších, které ovlivňují přepisování konkrétní genetické informace. To vše zkoumá epigenetika, vědecká disciplína, jež se zabývá studiem změn v genové expresi, které nejsou způsobeny změnami v sekvenci DNA samotné. Epigenetické modifikace ovlivňují, jak jsou geny zapínány nebo vypínány, a tím regulují různé biologické procesy. Epigenetické značky mohou být předávány z jedné generace na další, což znamená, že faktory prostředí ovlivňující rodiče mohou mít vliv na jejich potomky. Epigenetika hraje klíčovou roli v mnoha biologických procesech a může ovlivnit riziko vzniku různých onemocnění, jako jsou například nádory, poruchy metabolismu nebo neurodegenerativní onemocnění.

Tato vědecká disciplína se snaží zmíněné procesy pochopit a přinášet nové poznatky o prevenci a léčbě nemocí, stejně jako o individuálních rozdílech, kterými se různé nemoci projevují. Zdálo by se, že je to otázka moderních výzkumů, avšak tato myšlenka pochází již od Hippokrata, starověkého řeckého lékaře, který je často nazýván otcem medicíny. Hippokrates věřil, že nemoc nelze jednoduše chápat jako samostatnou entitu, ale že je důležité brát v úvahu celou lidskou bytost a kontext, ve kterém žije, tedy

epigenetické vlivy. Tento přístup zdůrazňuje individualitu pacientů a potřebu personalizované lékařské péče. Nejlépe můžeme tuto myšlenku shrnout ve větě: „neexistují nemoci, ale nemocní“.

Celý komplikovaný proces diferenciace buněk je řízen inteligencí přírody a současná věda mu rozumí jen částečně. V raných fázích vývoje zárodku dochází poměrně často k chybám a ví se, že velká část embryí nepokračuje ve svém vývoji a žena ani nepozná, že byla těhotná. Nejčastěji se to děje hned v prvních dnech po vzniku zárodku a v době zahníždění do děložní sliznice. V pozdějších fázích těhotenství zaniká již jen menší procento zárodků. Celkově se asi jen každý třetí počatý jedinec vyvine do konce těhotenství. Poté, co embryo překonalo nejrizikovější časnou fázi vývoje, začne diferencovat svoje buňky do stále specializovanějších druhů. Po narození se pak již některé typy buněk nedělí. Nejvýznamnější jsou nervové buňky, ale i třeba buňky srdeční nebo kosterní svaloviny a specializované buňky sítnice. Při poškození těchto buněk dochází k jizvení (infarkt myokardu), v situaci poškození některé části mozku může dojít k tomu, že je funkce nahrazena okolními nervovými buňkami tak, že se sice nevytvoří nové nervové buňky, ale vzniknou nové spoje mezi nepoškozenými buňkami. Nejrychleji se naopak dělí buňky, které jsou vystaveny vyššímu riziku poškození nebo opotřebení: buňky epitelu (pokožka, střevo), buňky sliznic (ústa, jícn), buňky vlasových folikulů a krevní buňky. Díky této jejich schopnosti se udržují tyto tkáně dobře funkční.

Základní buněčné schéma (jádro, cytoplazma, membrána) nabývá nejrůznějších podob a tvarů a celkem pak můžeme rozlišit více než dvě stě typů buněk. Rozmanitost je dobře vidět i na tom, jak jsou buňky svým funkcím uzpůsobeny. Podle toho nabývají nejrůznějších velikostí a tvarů. Za největší lidskou buňku je považováno vajíčko, které měří 120 μm (0,12 mm) a je možné ho vidět pouhým okem, avšak například výběžek neuronu, který tvoří nervové vlákno, může být až jeden metr dlouhý, i když samotný neuron má třeba jen 50 μm . Nejmenší lidskou buňkou je spermie, která měří jen asi 3 μm a je tedy asi čtyřicetkrát menší než vajíčko.

Základní skupiny a příklady, kde se vyskytují, uvádíme v následujícím seznamu:

rohovatějící epitelové buňky (buňky kůže, nehtu, vlasu);
krycí epitelové buňky (sliznice ústní dutiny, sliznice močového měchýře);
epitelové buňky specializované na vylučování sekretů (slinné žlázy, mazové žlázy, slzné žlázy);
epitelové buňky specializované na vylučování hormonů (buňky hypofýzy, štítné žlázy);
epitelové buňky specializované na vstřebávání (střevní epitel, kanálky ledvin);
buňky s metabolickou a zásobní funkcí (jaterní buňka, tuková buňka);
buňky výstelek (cévní stěna, pobřišnice);
buňky s posuvnou funkcí (řasinkové buňky dýchacích cest, vejcovodů);
buňky specializované na produkci mezibuněčné hmoty (buňky chrupavky, kosti, zubu);
buňky schopné stahu (svalové buňky);
buňky krevní a imunitní (červené krvinky, bílé krvinky);
buňky nervové (neurony);
buňky tvořící receptory ve smyslových orgánech (vláskové buňky ve vnitřním uchu, tyčinky a čípky na sítnici oka);
zárodečné buňky (vajíčko, spermie).

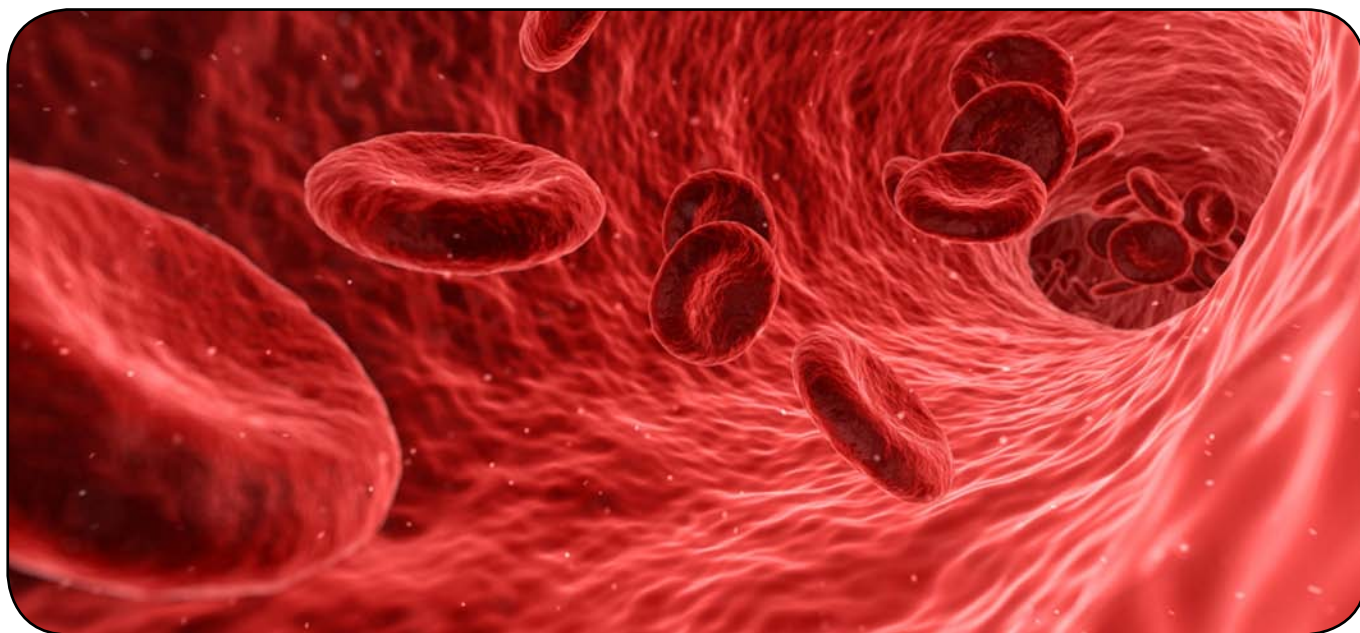
Tyto jednotlivé skupiny je možné členit ještě podrobněji, ale to ponecháme specialistům. Každý typ buněk je podrobován rozsáhlému výzkumu, abychom lépe pochopili jeho funkci ve zdraví i v nemoci. V rámci tohoto výzkumu je důležité porozumět nejen funkci každé buňky zvlášť na úrovni buněčné i molekulární, ale hlavně jejich vzájemným interakcím. Tyto interakce se uskutečňují buď přímým dotykem, nebo prostřednictvím chemických látek, které jsou dopravovány tělními tekutinami (krev, lymfa, mezibuněčná tekutina). Každá buňka má na svém povrchu tisíce až desetitisíce receptorů různých druhů. Každý druh receptorů si můžeme představit jako jeden smysl, který reaguje na jemu pochopitelné signály. Díky pokročilé technice mikrofotografie můžeme tyto vzájemné interakce zaznamenat, ale bylo by úžasné moci nejen vidět, ale i „naslouchat“ vzájemné komunikaci buněk a chápat ji. Čím více člověk ví o tomto mikroskopickém světě, tím je pro něj překvapivější, jak je tato komplikovaná souhra povětšinou harmonická a znovu nás přivádí k úžasu nad dokonalostí Přírody a jejího Stvořitele. □

Z použité literatury:

Vacek Z., Embryologie, Grada 2006

Alberts B, Molecular biology of the cell, W.W. Norton & Company, New York, 2015

Cells of the Adult Human Body: A Catalogue, Garland Science, 2015

PROGRAM AKTIVIT

KVĚTEN

TŘI SÍLY DUŠE
přednáška

KARMA A REINKARNACE
kurz

PŘEDNÁŠKA NA YOUTUBE

SEDM ZÁKONŮ PŘÍRODY
On-line přednáška

SLEDUJTE NÁS

[@NovaAkropolis](https://www.youtube.com/@NovaAkropolis)

[Nova.Akropolis.Ceska.republika](https://www.facebook.com/Nova.Akropolis.Ceska.republika)

KURZ FILOZOFIE PRO ŽIVOT

Chtěli byste lépe poznat sami sebe a svět, který nás obklopuje? Máte otázky a hledáte odpovědi? Existuje více cest, jak je najít. A jednu z nich odjakživa nabízí filozofie. Když se dnes řekne slovo filozofie, často si představíme teoretickou disciplínu odtrženou od praktického života. Tento kurz vám přiblíží filozofii takovou, jaká ve své podstatě je: srozumitelnou a užitečnou v našem každodenním životě.

Filozofie pro Život

PŘÍRODNÍ FILOZOFIE
ČLOVĚK A UNIVERZUM
ODKAZ DÁVNÉ INDIE
ZÁHADY TIBETU
BUDDHISTICKÁ FILOZOFIE
MOUDROST ČÍNY
VÝZVA ŽIVOTA VE SPOLEČNOSTI
PLATON A „MÝTUS O JESKYNI“
ARISTOTELES
PLOTIN A NEOPLATONICKÁ ŠKOLA
DŮLEŽITOST VÝCHOVY
EGYPT
ŘÍM A STOIKOVÉ
DĚJINY, PAMĚŤ A ZKUŠENOST
DĚJINY A MYTOLOGIE
HISTORICKÉ CYKLY
SVOBODA A OSUD

Součástí kurzu jsou cvičení rozvíjející schopnosti člověka:

POZORNOST
KONCENTRACE
PAMĚŤ
IMAGINACE
VŮLE atd.

PODROBNOSTI NA ODKAZU **ZDE**

Učitel, který je vskutku moudrý, ti nenabízí,
abys vstoupil do domu jeho moudrosti,
ale vede tě spíše k prahu tvé mysli.

Chalíl Džibrán

NOVÁ AKROPOLIS
MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

FILIZOFIE
KULTURA
DOBROVOLNICTVÍ

www.akropolis.cz